

Prima lucrare cuprinde o parte din textul importantului manuscris nr. 116 (filele 440—447) al Bibliotecii fostei Academii teologice din Kiev (provenit de la lavra din Poceaev), copiat înainte de 1561 în Moldova (la Baia și la Slatina), în care se află: 1) o cronologie generală de la «facerea lumii» pînă la Manuel Paleologul (1425), care reprezintă o redacție bulgară a «Povestirii pe scurt a anilor de la Adam pînă în vremurile noastre», operă de compilație bizantină; 2) o redacție a vechilor anale sîrbești (1355—1490), scrise curînd după 1490; 3) prima cronică bulgărească (1296—1413), scrisă la începutul sec. al XV-lea, importantă operă originală a literaturii medievale bulgărești (după reproducerea textului de către Ioan Bogdan urmează traducerea latină a ultimei părți, efectuată de V. Jagić)¹. Această lucrare, care a marcat afirmarea lui Ioan Bogdan în slavistica europeană, s-a bucurat de aprecierea favorabilă a slaviștilor străini².

Un text similar este publicat, cu traducere și indicarea variantelor, în cea de-a doua lucrare menționată mai sus, după manuscrisul O, XVII, nr. 13 al Bibliotecii publice din Petersburg (Leningrad), care cuprinde de asemenea, *Letopiseșul de la Putna nr. 2, Cronica lui Macarie și cea a lui Azarie*. Ioan Bogdan justifică această nouă publicație a cronicii universale și a analelor sîrbești prin faptul că acestea «au avut o influență vădită asupra istoriografiei moldovenești din sec. XV, și e bine ca ele să fie cunoscute la noi în cercuri mai largi»³.

În sfîrșit, ultima lucrare reprezintă rodul unei munci îndelungate a lui Ioan Bogdan, căci îl vedem — la sfatul lui V. Jagić — preocupat, încă din anul 1889, de editarea traducerii mediobulgare a *Cronicii lui Manasses* (sec. XII). Ediția, apărută postum și fără studiul introductiv pe care-l plănuia, a fost pregătită după manuscrisul copiat la Tirnova în 1345 de popa Filip și aflat la Biblioteca Sinodală de la Moscova, transcris de I. Bogdan (în 1889), colationat de el însuși (în 1890) cu manuscrisul de la Vatican, scris cam în aceeași epocă, și cu cel de la Tulcea (actualmente în Biblioteca Academiei Republicii Socialiste România, nr. 649)⁴, fiind tipărită între 1902—1909. Unele idei, pe care slavistul român le-ar fi dezvoltat desigur în introducere, le găsim răspîndite în studiile ce însoțesc edițiile de cronici slavo-române din sec. al XVI-lea, care au avut drept model pe Manasses, tradus mai tîrziu (1620), după o prelucrare slăvonă prescurtată, împreună cu cronica bulgară și cu analele sîrbești, de Mihail Moxa. Dar chiar și așa, ediția este deosebit de prețioasă pentru istoria limbii vorbite bulgare, fiind singura, pînă nu de mult, care reproduce integral acest text⁵ — inclusiv *Povestea Troiei*, care se află numai în manuscrisul de la Vatican —, text însoțit de un amplu glosar însumînd peste 6500 de cuvinte (inclusiv numele proprii), cărora li se dau corespondentele grecești și traducerea românească. Ioan Bogdan menționează cuvintele — destul de

¹ Vezi de asemenea: Ioan Bogdan, *Vechile cronicе moldovenești pînă la Ureche*, București, 1891, p. 11, 17—19; *История на българската литература*, I, sub redacția lui P. Dinekov ș.a., Sofia, 1962, p. 354—355.

² Cf. D. P. Bogdan a n., *Ioan Bogdan. Activitatea științifică și didactică*, p. 189—190.

³ *Letopiseșul lui Azarie*, p. 8 (64).

⁴ Este inexactă afirmația lui I. Bianu din *Prefață* (p. VIII), că I. Bogdan n-a apucat să facă această colonație. Cf. D. P. Bogdan a n., *op. cit.*, p. 197—204.

⁵ Cf., acum în urmă, eleganta reproducere a miniaturilor din manuscrisul de la Vatican: I. V. Duicev, *Миниатюрите на Манасиевата летопис*, Sofia, 1962, și ediția facsimilată: *Летописна на Константин Манаси*. Фототипно издание на Ватиканския препис на среднобългарския превод. Увод и бележки от Иван Дуйчев, Sofia, 1963.